

Nr 4.

Av herr **Berg, Robert**, angående vissa extra ordinarie befattningshavares vid försvarsväsendet rätt till personliga lönetillägg m. m.

Vid införandet av 1928 års avlöningsreglemente för icke ordinarie personal vid försvarsväsendet (sv. förf. saml. 215/1928) uppfördes de dittillsvarande s. k. månadslönarna vid marinen ävensom viss dittills dag- och timavlönad administrationspersonal såsom extra ordinarie personal med rätt till lön enligt i reglementet intagen löneplan för extra ordinarie tjänstemän, varvid de skulle hänföras till lönegrad, som bestämdes i till reglementet fogad tjänsteförteckning.

På grundval av vissa omständigheter kom emellertid den värdering av de olika befattningarna, som låg till grund för inplaceringen, att göras så, att ett stort antal befattningshavare skulle erhålla lägre inkomst än tidigare, om icke den ofördelaktigt placerade skyddats genom avlöningsreglementets övergångsbestämmelser, vilka stadgade, att ingen efter reglementets ikraftträdande skulle åtnjuta lägre lön, än vad han förut uppburit. Utjämningsen fick karaktären av provisoriskt lönetillägg.

På grund av fördyrade levnadsomkostnader blev bland annat Karlskrona, enligt sv. förf. saml. 59/1931, från och med den 1 april 1931 uppflyttat till högre dyrort. Vad Stockholm beträffar var förhållandet enahanda, men här var redan högsta dyrorten uppnådd. För att emellertid kompensera vederbörande personal för de fördyrade levnadsomkostnaderna bereddes dessa, genom kungörelsen den 26 juni 1931, sv. förf. saml. 273/1931, och senare utgivna kungörelser, ett provisoriskt dyrortstillägg, som emellertid ersatts av tvenne nya ortsgupper, I och H, vilka inrangerats i dyrortsskalan. Detta tillägg såväl som det ordinarie dyrortstillägget föranledde, med den tolkning, myndigheterna givit respektive kungörelser, minskning av det personliga lönetillägget. Vissa befattningshavare vid såväl Stockholms som Karlskrona stationer anförde var för sig besvär i administrativ väg, varvid Kungl. Maj:ts och rikets kammarrätt avslog desamma. Då fullföljandet av ett sådant mål domstolsvägen är en kostbar historia, avvaktade den berörda personalen i Karlskrona utgången av den stämning å marinförvaltningen, som uttogs av vissa befattningshavare vid Stockholms örlogsvarv, och som sedan fullföljdes genom överklaganden. Genom Kungl. Maj:ts dom, som meddelades den 10 november 1938, blev yrkandet om utbetalning av

oförminskat personligt lönetillägg vid sidan av det provisoriska dyrortstillägget avslaget. I domen anfördes bland annat följande:

»Såsom av övergångsbestämmelserna i 1928 års kungörelse framgår åsyftar det personliga lönetillägget att förhindra, att en befattningshavare genom övergång till den nya lönestaten lider minskning i de löneförmåner, som han enligt tidigare löneplan skulle ha åtnjutit. Att därutöver medelst sådant lönetillägg bereda honom en fördelaktigare löneställning än andra befattningshavare inom motsvarande grad och klass i den nya lönestaten måste antagas hava icke varit åsyftat. I betraktande härav och med hänsyn till övriga omständigheter, särskilt den i övergångsbestämmelserna meddelade föreskriften därom att en lönestegring, som *föranleddes av befattningshavares förflyttning från en billigare till en dyrare ort skall medföra minskning av det personliga lönetilläggets belopp*, finner Kungl. Maj:t åt gällande bestämmelser böra givas den tolkningen, att jämväl en genom provisoriskt dyrortstillägg vunnen löneökning är att avräkna från det personliga lönetillägget.» Kungl. Maj:ts dom grundar sig delvis på den uppfattningen att de personliga lönetilläggen berodde på tidigare för höga löner. Vid Karlskrona såväl som vid Stockholms station gäller vad jag yttrat i min motion nr 23 den 18 januari 1939, nämligen att 1928 års inplacering icke var baserad å värdering av arbetsuppgifter för respektive befattningar.

Frågan befann sig i detta läge, då den blev föremål för riksdagens prövning. Detta skedde dels genom en motion av mig den 18 januari 1939, första kammaren nr 23, och dels genom Kungl. Maj:ts proposition nr 293 till riksdagen, given Stockholms slott den 5 maj 1939. Med stöd av motiveringen i ovannämnda motion hemställde jag att riksdagen måtte medgiva att det provisoriska dyrortstillägget utbetalas utan att det personliga lönetillägget därför minskas. Kungl. Maj:ts proposition gick i samma riktning, och däri hemställdes även att visst förslagsanslag skulle ställas till förfogande för täckandet av kostnaderna. Statsutskottet har, som framgår av dess utlåtande nr 257/1939, biträtt de synpunkter, som framförts i ovannämnda motion och i Kungl. Maj:ts proposition. Enligt riksdagens skrivelse nr 443/1939, godkänd av första och andra kammaren den 15 juni 1939, bifölls framställningen. Det säges i denna skrivelse, »att riksdagen således intet har att erinra mot att de extra ordinarie tjänstemän vid försvarsväsendet, vilka vid övergång till avlöningsbestämmelserna i kungörelsen den 22 juni 1928 (nr 215) erhöles personligt lönetillägg till förhindrande av löne-minskning men som vid tillkomsten sedermera av det provisoriska dyrortstillägget fått det personliga lönetillägget minskat, med retroaktiv verkan förklarats icke skola på grund av det provisoriska dyrortstillägget lida minskning i dem tillerkänt personligt lönetillägg.» Genom detta riksdagens beslut har det fastslagits, att icke ordinarie tjänstemän vid försvarsväsendet med Stockholm som förläggningssort och med personligt lönetillägg icke skola uteslutas från den kompensation för relativt sett höjda levnadskostnader,

vilken det provisoriska dyrortstillägget avsett att bereda. De nära hundra-talet tjänstemän i Karlskrona, som i likhet med stockholmskollegerna vid samma tidpunkt som de och efter exakt samma grunder innehade personligt lönetillägg, ha med förväntan och tillförsikt emotsett riksdagens beslut i frågan med hopp om att detta skulle bliva prejudicerande, så att även de skulle komma i åtnjutande av den ekonomiska gottgörelse, beslutet innebar. Så har emellertid inte blivit fallet. Marinens Civila Tjänstemannaförenings Karlskrona-avdelning anhöll i en underdånig skrivelse till Konungen den 21 juni 1939, att i den kommande på riksdagens ovannämnda beslut grundade författningen de extra ordinarie befattningshavarna i Karlskrona tillerkännas samma förmåner som de befattningshavare, vilka hava Stockholm till förläggningsort. Denna underdåniga anhållan blev av Kungl. Maj:t avslagen. Det synes mig troligast att Kungl. Maj:t grundat detta sitt avslag därpå att frågan borde underställas riksdagens prövning. Övriga skiljaktigheter mellan Karlskrona och Stockholm vid bedömande av denna fråga äro endast av formell natur.

Ser man endast till sakläget, torde intet bärande skäl kunna framföras, som väger starkare för den ena personalgruppen än för den andra. Det förhållande, att de tjänstemän, som fått sin framställning bifallen genom 1939 års riksdagsbeslut, äro bosatta i Stockholm och de, som inte blivit delaktiga av denna förmån, äro bosatta i Karlskrona, kan inte inverka på ställningstagande för eller emot. Det är även i realiteten samma sak, om statstjänstemän på en ort — på grund av förhöjda levnadskostnader i förhållande till andra orter — uppflyttas från en dyrort till en annan inom dyrortsskalan eller erhålla ett provisoriskt dyrtidstillägg på grund av att den högsta dyrorten redan har uppnåtts. Det provisoriska dyrortstillägget måste i ett dylikt fall betraktas såsom en utbyggnad av dyrortsskalan. I verkligheten har så också skett, i det att även grupperna H och I inordnats i dyrortsskalan, just för att kompensera dem, som äro bosatta å de dyraste orterna, vartill Stockholm räknas. Då man studerar olika myndigheters behandling av omnämnda framställningar, finner man, att det provisoriska dyrortstillägget och den ordinarie dyrortsuppflyttningen bedömas lika.

Försvarsväsendets lönenämnd, som har haft framställningen från statstjänstemännen i Karlskrona i remiss, anför i sitt underdåniga yttrande den 20 september 1939 bland annat följande: »... med hänsyn till ... särskilt den i övergångsbestämmelsen till kungörelsen nr 215/1928 meddelade föreskriften därom, att en lönestegring, som föranledes av befattningshavares förflyttning från en billigare till en dyrare ort, skulle medföra minskning av det personliga lönetilläggets belopp, anser sig lönenämnden icke kunna biträda föreliggande framställning». Statskontoret, som ävenledes haft framställningen från Karlskrona till yttrande, framhåller som skäl för avslag, att de i framställningen nämnda tjänstemännen ej hava någon rätt att be-

hålla det personliga lönetillägget, och hänvisar i detta sammanhang till högsta domstolens utslag beträffande yrkandet från befattningshavarna vid Stockholms örlogsvarv. Även statskontoret synes alltså sätta likhetstecken mellan Karlskrona och Stockholm vid behandlingen av frågan. Dessutom anför lönenämnden som skäl för avslag, att frågan måste underställas riksdagens prövning.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anför i motiveringen till Kungl. Maj:ts proposition nr 293/1939 bland annat följande: »För egen del anser jag billighetsskäl tala för, att befattningshavare, som vid tillkomsten av det provisoriska dyrortstillägget ägt uppbära personligt lönetillägg, icke skola på grund av det förra tillägget lida minskning i det senare och således uteslutas från den kompensation för relativt sett höjda levnads-kostnader, vilken det provisoriska dyrortstillägget avsett att bereda». Vad billighetsskäl angår torde dessa kunna åberopas som ett skäl för bifall till framställningen från Karlskrona i minst samma omfattning som till framställningen från Stockholm.

Med stöd av vad som sålunda anförts får jag hemställa,

att riksdagen måtte medgiva, att de extra ordinarie befattningshavare, vilka, enligt övergångsbestämmelserna i kungl. kungörelsen av den 22 juni 1928 med avlöningsbestämmelser för vissa civila och civilmilitära icke ordinarie befattningshavare vid försvarsväsendet, efter den 1 april 1931 uppburit personligt lönetillägg och som hava Karlskrona till förläggningssort, skola äga att, räknat från och med den 1 april 1931 — utan att det personliga lönetillägget därför minskas — uppbära E-ortstillägg enligt de bestämmelser, som varit eller äro gällande för dylikt tillägg.

Stockholm den 16 januari 1941.

Rob. Berg.